

งานบุญ'กสิกรรม'

จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึง
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เสียงพระทองบพทศคาภาษาบาลีดังขึ้นบน
สำนักสงฆ์คฤหิต์ล่างอ.ทองพูนภูมิ จ.กาญจนบุรี
คนเฒ่าคนหนุ่มสาวพร้อมเด็กน้อยหลายสิบ
คนนั่งพนมมือสงบนิ่ง งานทำบุญบรรพบุรุษ
ที่ล่วงลับของชาวบ้านคฤหิต์ล่างมีขึ้นในช่วง
สายวันหนึ่งของฤดูร้อน

หลังจากทำบุญบรรพบุรุษเสร็จแล้ว ผู้นำ
หมู่บ้านประกาศผ่านเสียงตามสายให้ชาวบ้าน
ไปรวมตัวกันที่น้ำตกกริศาออย เพื่อร่วมทำบุญ
ลำห้วย ด้วยพิธีกรรมตามวิถีวัฒนธรรม
กะเหรี่ยงแบบเรียบง่าย

งานทำบุญทั้ง 2 งาน มีขึ้นในโอกาสครบ
รอบ 16 ปี ที่ชาวบ้านคฤหิต์ล่างร้องขอชะคัตที่
ศาลปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์ระดมทุนจัด
สร้างและพัฒนาระบบน้ำประปาภูเขา เพื่อให้
ชาวคฤหิต์ล่างมีน้ำสะอาดไว้ใช้ จนกว่า
ลำห้วยจะได้รับการฟื้นฟูให้

สะอาดเพียงพอต่อการ
ดำรงชีวิตของพวกเขา
และร่วมกันประกาศ
เจตนารมณ์ของชุมชนในการ
ปกป้องและฟื้นฟูลำห้วย
ที่ปนเปื้อนสารตะกั่วจาก
การทำเหมือง

ชาวบ้านร่วมทำบุญบรรพบุรุษ

ระบบประปาภูเขาที่ยังไม่เสร็จ

นอกจากงานทำบุญแล้ว ยังมีวงเสวนาบอก
เล่าเรื่องราวของชาวบ้านคฤหิต์ล่าง หลังคำ
พิพากษาศาลปกครอง และฉายภาพยนตร์
สารคดี เรื่องสายน้ำติดเชื้อ รอบปฐมทัศน์ ที่
ได้รับรางวัลจากเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ
โลการ์โน ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

30 ปีมาแล้วที่ลำห้วยสายเล็กๆ ที่ไหลตัด
ผ่านกลางหมู่บ้านคฤหิต์ล่างไม่เหมือนเดิม นับ
แต่วันที่มีสารตะกั่วเข้ามาปนเปื้อน ชาวบ้าน
คนเฒ่าคนเฒ่าต้องสังเวยชีวิต และล้มป่วย
พิกลพิการจากสายน้ำมีพิษสายนี้

ขณะที่หน่วยงานภาครัฐ แม้จะกระโดดลง
มาช่วยเหลือ แต่ก็เป็นการแก้ปัญหาแบบไฟ
ไหม้ฟาง ไม่นานก็ปล่อยให้ชาวบ้านเผชิญ
ชะตากรรมกับลำน้ำเป็นตะกั่วเพียงลำพัง

งานบุญคฤหิต์ล่าง ฟื้นฟูลำห้วยสารพิษ

ชาวบ้านมาร่วมงานบุญ

สุรัชย์ ทรงงาม

ศึกษาออกมานำเสนอกับชุมชน และยังไม่มีความชัดเจนว่าชุมชน
คฤหิต์ล่างจะมีความเสี่ยงในด้านต่างๆ อย่างไร ในช่วงดำเนินการฟื้นฟู
และจะสามารถกลับไปใช้ประโยชน์ในลำห้วยได้เมื่อใด

นายกัธ ตรีสุวรรณมลา กรรมการหมู่บ้าน สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นว่า หลังศาลปกครองมีคำสั่งให้กรมควบคุมมลพิษฟื้นฟูลำห้วย
คฤหิต์ ตอนนี้นำมาแล้ว 1 ปียังไม่มีความคืบหน้าแต่อย่างใด มีเพียง

ถึงความเดือดร้อนว่า น้ำประปาภูเขาที่ไร้ปัญหาตลอด บางก
หัก ท่อแตกเนื่องจากถูกต้นไม้ล้มทับ บางครั้งน้ำไม่ค่อยไหล
ไม่ทั่วถึงบ้านทุกหลัง เพราะมีคนใช้น้ำหลายสาย ไม่เหมือน
ที่ไหลสม่ำเสมอ ทำให้เมื่อชาวบ้านที่ไม่มีน้ำใช้ต้องกลับไป
ลำห้วย ชาวบ้านบางคนที่มีสารตะกั่วในร่างกาย เมื่อกลับไป
ลำห้วย ก็มีอาการปวดหู ปวดตาตามมา

ระบบประปาภูเขาที่ยังไม่เสร็จ

นอกจากงานทำบุญแล้ว ยังมีวงเสวนาบอกเล่าเรื่องราวของชาวบ้านคลิตี้ล่าง หลังคำพิพากษาศาลปกครอง และฉายภาพยนตร์สารคดี เรื่องสายน้ำคิดเชื่อ รอบปฐมทัศน์ ที่ได้รับรางวัลจากเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติโลการ์โน ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

30 ปีมาแล้วที่ลำห้วยสายเล็กๆ ที่ไหลตัดผ่านกลางหมู่บ้านคลิตี้ล่างไม่เหมือนเดิม นับแต่วันที่มีสารตะกั่วเข้ามาปนเปื้อน ชาวบ้านคนแล้วคนเล่าต้องสังเวยชีวิต และล้มป่วย พิกลพิการจากสายน้ำมีพิษสายนี้

ขณะที่หน่วยงานภาครัฐ แม้จะกระโดดลงมาช่วยเหลือ แต่ก็เป็นการแก้ปัญหาแบบไฟไหม้ฟาง ไม่นานก็ปล่อยให้ชาวบ้านเผชิญชะตากรรมกับลำน้ำเป็นอนาถาเพียงลำพัง

และแม้ศาลปกครองจะมีคำตัดสินให้กรมควบคุมมลพิษ ดำเนินการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้

ชาวบ้านมาร่วมงานบุญ

สุรัชย์ ตรงงาม

ศึกษาออกมานำเสนอกับชุมชน และยังไม่มีความชัดเจนว่าชุมชนคลิตี้ล่างจะมีความเสี่ยงในด้านต่างๆ อย่างไร ในช่วงดำเนินการฟื้นฟู และจะสามารถกลับไปใช้ประโยชน์ในลำห้วยได้เมื่อใด

นายกัธริ ศรีสุวรรณมาลา กรรมการหมู่บ้าน สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นว่า หลังศาลปกครองมีคำสั่งให้กรมควบคุมมลพิษฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ ตอนนี้ผ่านมาแล้ว 1 ปียังไม่มีความคืบหน้าแต่อย่างใด มีเพียงเจ้าหน้าที่กรมควบคุมมลพิษ และจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ลงมาศึกษาและเก็บข้อมูลของลำห้วย

ถึงความเดือดร้อนว่า น้ำประปาภูเขาที่ใช้มีปัญหาตลอด บางครั้งหัก ท่อแตกเนื่องจากถูกต้นไม้ล้มทับ บางครั้งน้ำไม่ค่อไหล ไม่ทั่วถึงบ้านทุกหลัง เพราะมีคนใช้น้ำหลายสาย ไม่เหมือนที่ไหลสม่ำเสมอ ทำให้เมื่อชาวบ้านที่ไม่มีน้ำใช้ต้องกลับไปลำห้วย ชาวบ้านบางคนที่มีสารตะกั่วในร่างกาย เมื่อกลับไปลำห้วย ก็มีอาการปวดหู ปวดตาตามมา

“อยากให้หน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะกรมควบคุมมลพิษเข้ามาดูแลเรื่องน้ำประปาให้ชาวบ้านได้มีใช้กันอย่างทั่วถึง เช่น การนำท่อประปาคุณภาพดีมาใช้แทนท่อประปาเก่าที่ชาวบ้านใช้อยู่ เพราะเมื่อถึงหน้าแล้งชาวบ้านยังมีปัญหาเรื่องการใช้น้ำเป็นอย่างมาก เพราะน้ำเหลือน้อยลง” ชาวบ้านคลิตี้ล่างสะท้อนปัญหา

ขณะที่ นายสุรัชย์ ตรงงาม เลขานุการมูลนิธินิติธรรมและสิ่งแวดล้อม ทนายความผู้รับมอบอำนาจจากชาวบ้านคลิตี้ ร่วมเล่าว่า คำพิพากษาศาลปกครอง นอกจากใช้ค่าเสียหาย อีกเรื่องคือการจัดทำแผนฟื้นฟูที่ปลอดภัยไม่ให้เกินค่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด

แต่ตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ยังไม่มีความเคลื่อนไหวมาดำเนินการเรื่องนี้เลย แม้วิธีในการฟื้นฟูจะต้องใช้เวลา แต่

เสวนาเล่าเรื่องลำห้วยคลิตี้ปนเปื้อนสารตะกั่ว

การแสดงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยง

จนกว่าจะพบว่าค่าสารตะกั่วในน้ำ ดิน พืชผัก และสัตว์น้ำ ในลำห้วยคลิตี้ไม่เกินเกณฑ์มาตรฐาน เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี เมื่อเดือนม.ค.2556 ที่ผ่านม

แต่ผ่านมา 1 ปีกว่าแล้ว ก็ยังไม่มีผลการ

ทั้งที่ตลอดระยะเวลา 16 ปีที่ผ่านมา กรมควบคุมมลพิษก็ลงมาเก็บข้อมูลโดยตลอด จึงอยากรู้ว่าศึกษามาตลอด 16 ปีไม่พอหรืออย่างไร เพราะตอนนี้ชาวบ้านต่างก็หวังที่จะได้กลับมาใช้น้ำในลำห้วยโดยเร็ว

“ตอนนี้ชาวบ้านต้องใช้น้ำจากประปาภูเขา แต่ก็มีปัญหาว่าไม่สามารถจ่ายน้ำให้กับชาวบ้านได้อย่างทั่วถึงทุกครัวเรือน จึงอยากเรียกร้องไปยังกรมควบคุมมลพิษ ให้เข้ามาดูแลเรื่องน้ำประปาภูเขาให้ชาวบ้าน ในเมื่อศาลปกครองสั่งให้ฟื้นฟูเยียวยาชาวบ้านแล้ว ก็ควรจะเข้ามาดูแลเรื่องคุณภาพชีวิต ก่อนที่ชาวบ้านจะสามารถใช้น้ำจากลำห้วยได้ และถึงแม้จะไม่รู้ว่าเมื่อไหร่ลำห้วยคลิตี้จะสะอาดปลอดภัยหากินได้ แต่หวังว่าวันหนึ่งทุกอย่างจะดีขึ้น” กรรมการหมู่บ้านคลิตี้ล่างเล่าปัญหา

นายประชา อรุณศรีสุวรรณ อายุ 48 ปี ชาวบ้านคลิตี้ล่าง ร่วมเล่า

ประชา อรุณศรีสุวรรณ

กัธริ ศรีสุวรรณมาลา

ชาวบ้านร่วมทำบุญบรรพบุรุษ

มีความล่าช้าอยู่ น่าจะเร่งรัดให้เร็วกว่านี้ได้
 เลขาธิการมูลนิธิธรรมและสิ่งแวดล้อม
 เล่าต่อว่าหากตีความคำพิพากษาของศาล
 ปกครอง คำว่ากลไกในการเยียวยาระหว่างการ
 ฟันฟู น่าจะถือเป็นส่วนหนึ่งของการฟื้นฟู
 คุณภาพสิ่งแวดล้อมตามอำนาจหน้าที่ของกรม
 ควบคุมมลพิษ ซึ่งโครงการน้ำประปาภูเขา
 เป็นความพยายามที่จะแก้ปัญหาของชาวบ้าน

ปัญหาจบแน่ แต่การเอาตะกอนไปฝังต่อ ต้อง
 ให้มั่นใจว่าไม่มีการรั่ว 2.ครอบตะกอน โดย
 เอาแผ่น “เมมเบรน” มาปิดไว้แล้วให้ตะกอน
 ใหม่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ถามว่าวิธีนี้ดีไหม
 ในเชิงวิชาการจริงๆ ดี แต่ชาวบ้านจะกังวล
 เพราะมันยังอยู่ในพื้นที่ของเขา และ
 3.ธรรมชาติบำบัด ทั้งไว้ให้ธรรมชาติบำบัด
 “เท่าที่ผมมองวิธีการฟื้นฟูที่ได้ผลน่าจะ

เบ'กสิตี้'

ช่วยเหลือสารพิษ

ฝายดักตะกอน

สุรัชย์ ตรงงาม

ดร.ธนพล เพ็ญรัตน์

สุพงษ์ กองจันทิก

ถึงความเดือดร้อนว่า น้ำประปาภูเขาที่ให้มีปัญหาลดลง บางครั้งเกลียว
 หัก ท่อแตกเนื่องจากถูกต้นไม้ล้มทับ บางครั้งน้ำไม่ค่อยไหล หรือไหล
 ไม่ทั่วถึงบ้านทุกหลัง เพราะมีคนใช้น้ำหลายสาย ไม่เหมือนน้ำลำห้วย
 ที่ไหลสม่ำเสมอ ทำให้เมื่อชาวบ้านที่ไม่มีน้ำใช้ต้องกลับไปใช้น้ำที่
 ลำห้วย ชาวบ้านบางคนที่มีสารตะกั่วในร่างกาย เมื่อกลับไปใช้น้ำจาก
 ลำห้วย ก็มีอาการปวดหัว ปวดตาตามมา

โดยหวังว่ากรมควบคุมมลพิษจะเข้ามาสนับสนุนกระบวนการของชาวบ้าน แต่ก็กลับไม่
 จัดการในส่วนนี้เลย

“การฟื้นฟูครั้งนี้ กรมควบคุมมลพิษ
 ต้องร่วมกับภาคประชาสังคมและชุมชนใน
 การฟื้นฟู เพื่อทำให้บทเรียนของคดีนี้

เป็นการใช้วิธีที่ 1 และ 2 ผสมกัน ส่วนไหน
 ที่จำเป็นต้องขุดก็ต้องขุด เพราะว่ามีสารปน
 เปื้อนเยอะ มีอันตรายมาก ก็ต้องขุดออก ส่วน
 อันไหนที่ครอบไว้ข้างใต้ได้ก็ต้องครอบ ส่วน
 จะฟื้นฟูไปถึงระดับไหนนั้นต้องถามชาวบ้าน
 ว่าพอไหม

สุรัชย์ ตรงงาม

ดร.รณพล เพ็ญรัตน์

สุรพงษ์ กองจันทิก

จนถึงความเดือดร้อนว่า น้ำประปาภูเขาที่ใช้มีปัญหาตลอด บางครั้งเกิดยวหัก ท่อแตกเนื่องจากถูกคันไม้ล้มทับ บางครั้งน้ำไม่ค่อยไหล หรือไหลไม่ทั่วถึงบ้านทุกหลัง เพราะมีคนใช้น้ำหลายสาย ไม่เหมือนน้ำลำห้วยที่ไหลสม่ำเสมอ ทำให้เมื่อชาวบ้านที่ไม่มีน้ำใช้ต้องกลับไปใช้น้ำที่ลำห้วย ชาวบ้านบางคนที่มีสารตะกั่วในร่างกาย เมื่อกลับไปใช้น้ำจากลำห้วย ก็มีอาการปวดหู ปวดตาตามมา

“อยากให้หน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะกรมควบคุมมลพิษเข้ามาดูแลเรื่องน้ำประปาให้ชาวบ้านได้มีใช้กันอย่างทั่วถึง เช่น การนำท่อประปาคุณภาพดีมาใช้แทนท่อประปาเก่าที่ชาวบ้านใช้อยู่ เพราะเมื่อถึงหน้าแล้งชาวบ้านยังมีปัญหาเรื่องการใช้น้ำเป็นอย่างมาก เพราะน้ำเหลือน้อยลง” ชาวบ้านคลิดีอ้างสะท้อนปัญหา

ขณะที่ นายสุรัชย์ ตรงงาม เลขานุการมูลนิธินิติธรรมและสิ่งแวดล้อม ทนายนความผู้รับมอบอำนาจจากชาวบ้านคลิดี ร่วมเล่าว่า คำพิพากษาของศาลปกครองนอกจากจะใช้ค่าเสียหาย อีกเรื่องคือการจัดทำแผนฟื้นฟูลำห้วยให้ปลอดภัยไม่ให้เกินค่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด

แต่ตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ยังไม่มีความเคลื่อนไหวที่จะเข้ามาดำเนินการเรื่องนี้เลย แม้วิธีในการฟื้นฟูจะต้องใช้เวลา แต่ที่ผ่านมา

พิธีทำบุญลำห้วย

โดยหวังว่ากรมควบคุมมลพิษจะเข้ามาสนับสนุนกระบวนการของชาวบ้าน แต่ก็กลับไม่จัดการในส่วนนี้เลย

“การฟื้นฟูครั้งนี้ กรมควบคุมมลพิษต้องร่วมกับภาคประชาสังคมและชุมชนในการฟื้นฟู เพื่อให้บทเรียนของคลิดีเป็นต้นแบบของการฟื้นฟูใน

ประเทศไทย เพราะที่ผ่านมาเรายังไม่มีต้นแบบการฟื้นฟูเพื่อทำให้เห็นว่าการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมต้องคำนึงถึงอะไรบ้างที่จะเป็นประโยชน์กับชุมชน เป็นเรื่อง

เป็นการใช้วิธีที่ 1 และ 2 ผสมกัน ส่วนไหนที่จำเป็นต้องขุดก็ต้องขุด เพราะว่ามีสารปนเปื้อนเยอะ มีอันตรายมาก ก็ต้องขุดออก ส่วนอื่นที่กรบไว้ข้างใต้ก็ต้องกรบ ส่วนจะฟื้นฟูไปถึงระดับไหนนั้นต้องถามชาวบ้านว่าพอไหม

สมมติว่ามีตะกั่วในน้ำ 10,000 จะเอาออกแค่ 500 จะพอไหม โดยกรมควบคุมมลพิษและนักวิชาการต้องประเมินว่าเหลือตะกั่วในปริมาณเท่านี้จะส่งผลอย่างไร ชาวบ้านจะพอใจในส่วนไหน แล้วค่อยมาเลือกวิธีฟื้นฟูอีกที” ดร.รณพลกล่าว

ด้านนายสุรพงษ์ กองจันทิก ผอ.ศูนย์ศึกษา

นายภก.พันตรีสารคดีลำห้วยคลิดี

ประชา อรุณศรีสุวรรณ

กัธร์ ศรีสุวรรณมลา

สำคัญเพราะยังไม่มีเกณฑ์ และในระยะยาวต้องมีเกณฑ์และมาตรการที่ชัดเจนในการตรวจสอบเรื่องเหล่านี้” นายสุรัชย์กล่าว

ด้าน ดร.รณพล เพ็ญรัตน์ อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ร่วมเสนอทางออกในการฟื้นฟูลำห้วยคลิดีว่าการฟื้นฟูต้องประเมินก่อนว่าจะใช้วิธีใด เมื่อประเมินเสร็จแล้วจึงค่อยมาถามชาวบ้านว่าวิธีใดเหมาะสมที่สุด เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการลงมาศึกษาพบว่า มี 3 ทางเลือกที่จะใช้ในการฟื้นฟู คือ 1.ขุดออกหมดเลย แต่ต้องใช้งบประมาณสูง ถ้ามว่าดีไหม คิดตรงที่

กะเหรี่ยง กล่าวว่าคำพิพากษาของศาลมีคำสั่งให้กรมควบคุมมลพิษ ดำเนินการฟื้นฟูภายใน 90 วัน จนถึงขณะนี้ผ่านมากกว่า 16 เดือน แล้ว ยังไม่มีแผนการฟื้นฟูใดๆ ออกมาเลย มีแต่เข้ามาศึกษา ไม่เข้าใจว่าทำไมต้องศึกษาอีก

เพราะตลอดระยะเวลา 16 ปี กรมควบคุมมลพิษใช้งบประมาณไปแล้ว 100 ล้านบาท ดำเนินการเรื่องนี้ ดังนั้น จึงเรียกร้องให้กรมควบคุมมลพิษเข้ามาฟื้นฟูลำห้วยโดยเร็ว เพื่อชาวบ้านจะได้กลับมาใช้ชีวิตอยู่กับลำห้วยคลิดีเหมือนในอดีต

นพพล สันติฤดี